

20 Secundo queritur, An malitia peccati commissionis formaliter constituit simul in positivo, & privativo, ac potius in sola privatione. Affirmant aliqui apud Lezanan loc.cit. qu. **v.** consti-
tutere simul in positivo, & negativo, quorum fundamentum est,
quia nomina connotativa formaliter important simul tam sub-
iectum, quam formam illius, ut pater de **cæxo**, & surdo, qui for-
maliter important subiectum, & cæxatum, sed furditatem inspec-
catum autem commissionis est nomen connotativum, sicut ca-
sus, & surdus; ergo simul importabit tam entitatem positivam
actus, quam privationem conformitatis ad legem.
Contra dicuntur, quia aliquando fuit connotatio
intrinsicè malis, quod eorum malitia in privatione debite re-
ctitudinis consilere nequeat, quia licet illi actus, qui sunt tan-
te ex circumstantia male, & non ex objecto, possint habere
opportunitatem bonitatem, quatenus poterant fieri absque mala cir-
cumstantia, alii tamen actus, qui ex genere, & objecto sunt
pacies opposita bonitatis, unde deducunt Adversarii eorum ma-
litiam non posse in privatione constitui; placuit, inquam, pre-
fatis doctrinam ad verbum reperire, quia factus ex ea patet,
quonodo, & quo sensu etiam actus intrinsicè mal iudici possit

Confirmatur a pari, quia aliqua sunt, quæ in suo conceptu essentiali includunt positivum, & negativum, ut patet de ente creato, quod essentialiter includit in se positivam entitatem & limitationem, sed negationem; posterior perfectionis ergo idem similiter dici poterit de malitia peccati commissionis, prout a peccato omissionis distinguuntur, quod confitat essentialiter in positivo, & negativo, seu privativo. Communis tamen sententia oppositum docet, & sequitur ex dictis in resolutione praecedentis difficultatis, si enim malitia formalis peccati commissionis confiterat saltem inadequate in positivo, con sequenter dici debet. Deinde esse causam peccati commissionis quoad illud positivum, quoniam iniquitate importat, quia omnia ens positivum est a Deo, & Deus est causa per se influenta in illud; Quare dicendum est peccatum etiam commissionis in sola privatione conscientie, ut dictum est quaf. praed. art. 1. ab initio, quia posita tota substantia actus cum libera tendenti in objectum, quod proponitur ut prohibitum, adhuc actus non intelligitur formaliter malus, nisi intellecta privariione conformitatis ad legem, & illi intellecta, ac posita in actu, & præcio quocumque patre illis superaddito, intelligitur peccatum commissionis; ergo talis peccatum in sola huiusmodi privatione formaliter confitit. Ad rationem in oppositum adductum negatur major, ut enim confiat ex dictis part. I. Institut. Logic. nomina concisa, & connotativa solam formam important pro formalis, pro materiali autem, & connotato subiectum; unde in propposito peccatum commissionis pro formalis solum malitiam importat, quæ veluti forma male subiectum afficiens, felicitum, actum, & pro materiali, & connotato ipsum actum, quem affect. Ad Confirmationem negatur etiam assumptionem cum ejus probatione, negatio enim ulterioris perfectionis in ente creato non est essentialis illi, nec in ejus essentiali conceptu includitur, sed illud necessario sequitur, & comittatur, sicut negatio finitatis, & limitationis sequitur necessariò ens in creatum, & infinitum.

21 Tertio queritur, cuius rei sit privatio malitia formalis peccati commissionis. Et dicendum est consequenter ad dicta quæ prædictæ esse privationem rectitudinis, seu honestatis etiam & actuali ipsi, nam aliud denominatur, feliciter, furo, vel menacio. Quomodo autem hoc sit intelligendum, jam declaratum est disp. 6. cit. 2. art. 1. nro. 44. ubi diximus quilibet actum malum, fiv ex sola circumstancia, sive etiam ex obiecto, nequum secundum genus, ut aliqui dicunt, sed etiam secundum speciem, individuum esse in medium subiectum privations peccatorum, quatenus consideratur sub differentiatione ad elici, & non elici, continuari, & non continuari, sive, vel non sic, elici. Quid etiam stat aperte ibidem declaravimus ex Scoto, quol. 8. art. 2. sicut enim, quia voluntas, ut est sub differentiatione activa ad elicere actum, vel non elicere, continuari, vel non continuare, flante præcepto legi negativo, debitraxit eis rectitudinem, ut ait Doctor. l. dist. 37. E. & impunitabili activitate, ut loquitur quol. 18. & sic eliciens actum, dicitur active peccare, vel peccatrix, & privata rectitudine conformitas ad legem. Ita pariter actus ipsius voluntatis, quia ex se liber est passiva, etiam in coinstanti, quo fit, ut voluntas active, ut stat sub differentiatione ad elici, vel non elici, continuari, & non continuari, contrahere mortale debitum passivum, ut materia elicitur, vel non elicitur, sive, vel si elicitur, secundum quod ex lege subter prohibentur, vel præcipiens, adeo quod sicut differentiatione activa, & debitus actuum ex parte voluntatis sufficit, ut ipsa dicatur peccatrix, vel peccatrix, ita et contra differentiatione passiva, & debitus passivum ex parte actus sufficit, ut in se dicatur peccatum, & passiva capax rectitudinis, & conformitas ad legem proibentibus ut etiam ut sit sub differentiatione resipici alteram quoque contradictionis partem, feliciter, non elici, non continuari, in qua fundatur rectitudine præcepta, & has rationes habet capacitatem ad illeam, si non physican, & subtileviam, faltum moralém, & logican, quatenus de ipso actu, sic indifferenter, utrumque extreum cum veritate enunciari potest, & consequenter in hoc determinatum verum erit dicere, quod in capax rectitudinis, vel malitiae, quia in illis extremis fundari possunt. Ita ibi discutimus de immediato malitia subiecto. Quam doctrinam ad verbum hic repete re placuit ad tollendam de difficultate de fibo.

res alii,

22 Sed in resolutione hujus difficultatis media via incedendum est, exhibita distinctione, ut diximus disp. 6. cit. q. 2. ar. 4. finem tenamus, quod una, & eadem virtus posse fundare præcepta specie diversa, unum affirmativum aliud negativum, ut probabilitismus est, tunc sustineri potest omissionis, & commissionis contra eandem virtutem esse peccatum adhuc specie diversa. Ratio est, quia ut ibi dicabamus, peccatum non est privatio rectitudinis habitualis ipsius virtutis, cui opponitur, neque ex hoc capite peccatum possumat distinguiri ex rectitudine virtutum, quibus opponuntur, quia non sunt privations rectitudinis habitualis earum, sed est privatio rectitudinis actualis, id est, conformitatis unum, vel plena distinzione, & præcepta eiusdem virtutis specie diversa, & ita optimeflare poterunt plena peccata specie diversa omissionis, & commissionis contra eandem virtutem, si licet enim illa præcepta, & distinzione sint circa idem materiale objectum virtutis, non tamen circa idem formale, neque secundum eandem rationem, ut contingit in exemplis allatis de odio, & non amore Delictarum, & omissione actus credendi. Quando vero omisio, & commissio eidem virtuti opponuntur secundum eandem rationem formalem, ut contingit in commissione furti, & restitutio- nis, tunc non sunt peccata specie diversa, quia utrumque opponitur iustitia, & eidem præcepto, quod ad unicue possefundam, quod suum est. Ita discurrimus l. c. ubertian specialius explicamus, quomodo præceptum affirmativum amoris Dei, & negativum idem possef essentialement differre, etiamcū eisdem Charitatis virtutem, venturum, adeo ut inferri posit, utrumque peccatum contra illa præcepta, commissio nis unum, omissionis aliud essentialement differre, & præfacta distinctione exhibita opinione adductæ facile conciliari possunt, nam secunda opinio loquitur in primo sensu, prima vero in secundo, inquit enim peccata omissionis, & commissionis esse plenariae speciei, quando omisio, & commissio opponuntur eiusdem virtutis secundum eandem rationem, ut contingit in commissione furti, & omissione restitutio-

23 Postremo, haec eadem doctrina resolvitur alla difficultas, quomodo distinguantur vicia extrema eidem virtuti opponita, ut scimus, unde

um hic repetere placuit ad tollendam difficultatem de cibis quae non alicuius qualiter vita extrema euenit tunc opponens ut etiam quatuor, 2, cit, art. 3, dictum est, malitia enim pro-

galitatis, & avaritiae sunt diverse species, quia virtus liberatoria est in medio negans utrumque extremum, alterum excedens, ut prodigalitas, & aletantia per defectum, ut avaritia propter liberalitatem virtus duo precepta, & rationis statim necessario includit, quorū uno prohibetur excessus, alio deficitus; cùm liberalis dicatur illa qui expeditus, quantum est necessarius, hoc est, qui sumpitus facit, ne nimios, & excessivos, neque viles, & justo minores. Cùm libetralitas duas restituendis formaliter includat, vel duo recepta specie diversa, consequenter etiam conformatae ad eam unam speciem diversam, & quia predicta virtus opposita, sunt privations illarum restitutim diversarum, proutem ipsa non sunt peccata species diversarum, & sic etiam Lezana discutit quod cit de virtutib[us] extremitatib[us] eidem virtutib[us] in medio confitentibus, licet enim honestas, & creditum virtutis, que est in diu extrema virtute, non formaliter una; et tamen virtus realiter duplex, & habet actus, seu restitutinnes actuales species diversae, si ita etiam via illa contraria iuste species diversa, quia opponuntur diversi illi actibus, & restitutinis actualibus, unum idelicet per excessum, & aliud per defectum; unde licet liberalitas sit una virtus adequata, & unius species adequata, & prodigalitas, & avaritia sunt privations ejusdem virtutis liberalitatis, non tamen adequata est una quaque seorsim sumpta destruit duplēcē restitutinem, ex qua cōponitur liberalitas, sed inadequata, ut fuse explicavimus loc. cit.

sed potius actionum privationes, moraliter tamen cōsentiente pro actibus externis. Ita Azorius, Beccanius, Calpenfis, & quidam alii.

27 Hanc questionem latè tractavimus, & ex professo disp. 6, cit. de Peccatis quoq[ue] ubi sententiam affirmavit absolute statuimus, tamquam de mente Scotti, & Scottitarum omnium, & diximus, quod licet regulariter loquendo peccatum omissionis non contingat sine aliquo actu, qui eius causa directe, vel indirecte existat; & absolute tam loquendo posse interdum continere, sive omni actu, ita quod, nec physice, nec moraliter plura omissione peccaminis sit impossibilis, fīve interior, fīve exterior, ita enim colligitur ex Scot. 2. d. 42, quoq[ue] 4. in fine \$.
Ad questionem quādam, ubi explicando divisionem peccatorum cordis, oris, & operis actus, quod debet intelligi positivè quoad peccato communis, & negativa quoad peccatum omissionis, unde secundum ipsum pura negatio actus debet est peccatum omissionis, & idem colligitur ex 1. dist. 51. *Primum sacerdotum solvit*; & videtur etiam esse opinio D. Th. 2. 2. q. 69. ar. 2. ubi aut omissionem esse peccatum actuale, non quia necessario habet aliquem actuum, sed quia negatio, vel privatio actus reducit ad genus actus, ac proutem eam sequitur Salas, Averfa, Haecquetus, & alii etiam ex Thomistis. Fundamentum autem principium hujus sententiae statutum est ibi articul. 1. quoniam omittere est non agere, & exceptu actum debitum & praecipuum, sed potius voluntas liberæ non agere actum debitum absqueactu, quod ultimum actum in exteriori elicere, aut exteriori

ARTICULUS SECUNDUS.

De Peccato Omissionis.

25 **C**ertum est prater peccatum commissionis dari etiam peccatum omissionis, ut supra dictum est, quia non solum homo peccat, quando facit id, quod lex prohibet, & vegetat, sed etiam quando non facit id, quod praepicit, & hic secundum defectus est omisso, scit prius commissio, unde peccatum omissionis est earentia a tuis debitis ex vi praepicti affirmativa; potest autem omisso dividii in culpabili, & peccamato, de qua loquimur in presenti, ut non audire Misam de illa Ecclae praepicto; & in non culpabili, scilicet non peccamato, ut non audire Misam de feriali. Utraque etiam dividitur in omissione actus interiorius, v.g. directionis Dei, vel causis fieri, & exteriorius, ut auditiois Misae, scilicet. Et tandem dividitur in eam, vel directe voluntaria, ut si quis expresse, & explicite vellet Misam non audire; & in eam, que non est directe voluntaria, sed indirecte tantum, & implicite, ut si quis illam expresse non vellet, sed tamen vellet expresse caufam, ex qua talis implicite sequitur, ut si quis ludere vellet, vel dormire tempore, que urging Misa praepicit, vel in aliis actibus internis vel occupari tempore, quo preceptum fieri curvit, vel directionis Dei, & praeceptorum.

26 Primum queritur. An nos sit esse peccatum omissionis abs-
quod hoc ex iure genere includit actionem potius, ut omnino secundum se nullum actum includit. Minor vero probatur ex Aristot. 3. Ethic. cap. 5. docente non minus eius immediate in potestate voluntatis non agere, quam agere, cum hoc sit derivatione libertatis exercitii, & contradictionis, prout distinguuntur a libertate specificationis, & contrariaetatis; ergo cum ad malitiam contrahendam non requiratur voluntarium formale, & explicitum, nec actus potitus, quo illa intendatur, sed factus sit eas tantum praveridic, & pravissim non impedit, poterit voluntas absque ulla implicantia culpabiliter omittire nullum actum internum elicendo, qui sit causa talis omissionis directe, ne illum exteriorem imperando, qui sit ejus causa indirecte, sed fidelium pravidendo imminentis precepti obligationem, & ab omni actu ceferet etiam exteriori.

Confirmatur, quia sicut liber me contineat potum ab acto precepto sine actu, quod id directe velim; sic & a quocumque alio actu, tam interiori, quam exteriori, qui sit causa per accidentem, & indirecte, vel occasio ejus, quia non sum minus liber ad alios actus, & voluntas quælibet libera ad alios preceptum, & quemcumque alium, qui possit eis causa indirecte, omis-
sibus. Plures autem Adversariorum refutationes, & evasio-

26 Primum queritur. An possit esse peccatum omissionis, absque omni actu, & non est quod est de actu intellectus, quem necessario requiri nullum est dubium, siquidem fine cognitione objectum proponente nihil potest esse voluntarium, nec consequenter peccatum; sed quod est de actu voluntatis, an, citolet, possit dari pura omisso peccaminos, sine quo cumque voluntatis actu, qui causa illius existat directe, vel indirecte. Nec etiam est quod est de modo regulariter, & ordinaripeccatum omisso, siquidem convenienter omnes omissionem culpabiliter regulariter, & ordinari est ab aliquo actu voluntatis ori sit directe, seu expreso, vel latente indirecte, qui antecedenter, aut concomitantiter ad omissionem se habeat, quod est, est, possit dari pura omisso culpabilis absolute loquendo absque aliquo actu, sive directe, sive indirecte in illo, tendentem. Quamplures negantur respondentes, quorum fundamentum est, quia omisso sit peccatum debet falsoem indirecte, & interpretatio esse voluntaria, ut ad partem, sed non potest esse, hoc modo voluntaria, nisi procedat ex aliquo actu voluntatis, qui sit causa, sive occasio illius ergo & cetero, minor probatur, quia voluntaria interpretatio, seu virtutinaliter fundatur in aliquo voluntario formaliter, id enim quis diciatur aliud virtutinaliter vel, quia vult aliquid, in quo illud virtutinaliter continetur. Ite, Catejanus, Capreolus, Bannes, Vasquez, Suarez, Lorca, Lezama, Barber ex nos, & alii Thomistae patim. Alii vero concedunt dari potius peccatum omissionis absque omni actu, consequendo de omissione interiori, qualis est omisso actus Charitatis, vel Fidei; non tamen loquendo de omissole exteriori, qualis est omisso audiendi Sacrum de falso, & ratio est, quia videtur omnino impossibile, quod quis omittat actuum exteriorem eundem ad templum, nisi falsoem, velstando, vel in cubiculo cubando, quando urged preceptum, audiendi Sacrum, haec autem, & alia in genuso, licet phisice non habeat actiones, Magis, &c.

27 Secundum queritur. Ad maiorum vel potius, & evanescens vide rejecatas, & praeclusas loc. cit.

28 Pro solutione autem fundamenti prioris sententiae advertendum est, ut quod cit. dictum est art. 2. hos terminos voluntarii directe, & expresse, & interpretative in uno sensu à Theologis usurpari solent. Quandoque enim sumuntur pro eo, quod est voluntarium in se, vel in causa, primo modo voluntarius dicitur omnis actus immediate a voluntate elicitus, vel imperatus, secundo modo voluntarium dicitur, eius causa est ipsa voluntas, ex qua confequitur effectus voluntarius, ut cùm quis facit sagit tam ad occidendum feram cum periculo occidendi hominem, si sequitur occiso, dicunt illi voluntaria in causa, etiam si non fuerit intenta, & expresse volita, & quidem accipiendo voluntarium indirectum, & interpretativum in hoc sensu, ut videatur in argumento sumi omisso actu, quem porerat, ac debebat habere voluntas, dici non debet indirecte volita, ac interpretativa, sed potius formaliter, & expresse, ac directe, cum non minus in potestate voluntatis sit immediate subfusio actus, quam actus ipse. Quandocunque vero voluntarium, virtuale, indirectum, ac interpretativum lumen pro eo, quod equivalenter se habet ad actuum explicitum, quamvis enim voluntas nullum talen habeat circa objectum, ex varia tamen rerum, ac circumsistantiarum serie interpretamus ipsum, ac si circa tale objecum haberetur actum positivum voluntis, vel nolitionis; ut si quis in lecto decumbens audiens pulsum Missie, & non surges, etiam si iam circa actum preceptum, quam circa decubitum in lecto mere negative habeat, ad hunc tamen interpretandum enī nolle ira ad Sacrum, quamvis enim talen actu formalem, & positivum non habeat: in tali ratione causa, dum voluntas non imperatur actu adeundi templum, cum posset imperare, & deberet, vel se gerit, ac si posset nolle dictum preceptum, vel positive vel letum decubitum, ex quo sequitur Sacri omisso: unde accipiendo

Disputatio XV. De Peccatis.

semiplenē attendat, ut contingit in semiebris, vel semidormientibus, vel ita graviter mente distractis, ut ad malitiam objecti leviter advertantur; sed requiratur, ut bene, & sufficienter malitiam objecti advertat, aut saltem de ea dubium, vel scrupulum concipiatur, & ratio est, quia nisi quis taliter advertentem habeat malitiam operis, quod praefat, vel saltem dubium habeat, vel cogitationem aliquam mali; inadvertentia, sed obliuione invincibili labore censetur, quia ignorante in vincibili comparatur. Unde scit ita a peccato excusat, ita etiam inadvertentia malitia, vel periculi excusat debet. Tunc quia non est peccatum, nisi voluntarium, sine advertentia autem voluntarium esse non potest, cum voluntas non feratur in incognitum; unde quando quis actu peccat semper habere debet advertentiam aliquam malitiae operis quod praefat; saltem tenuem, & confusam, idque Doctores communiter docent ebrim non peccare formaliter, quando usu ratione carer, sed malitiam eorum, ut tunc fuit, antecontrariaxisse, dum praevidens malum, quod commissum erat, ejus causam dedit, argueat id est peccatum solum in causa.

1 Secundū, ex his sequitur, ad peccatum contrahendum tres requiri conditions. Primum, ut sit voluntarius, id est, ut fiat à voluntate consentiente; & defectu hujus conditionis nullus actus, qui neque est in voluntate, neque a voluntate, est peccatum, nisi voluntas eum acceptet, sive si sit internus, ut cogitationes contra fidem, mōs carnis etiam usque ad effusione feminis, fī exterius, ac violentus, ut stuprum Virginis per vim illatum. Secunda conditio est, ut sit liberum, id est, ut sit in potestate voluntatis illud facere, vel non facere, & defectu hujus conditionis a peccato excusatur vehementissimi motus ira, aut concupiscentia, & sensualitas, quibus usus rationis perturbatur, & libertas tollitur, qui dici solent motus primo primi, motus enim primi primus iuxta communem Doctorum dicitur ille, qui omnem rationis usum, & malitiae advertentiam prævenit, consequenter non est voluntarius, & liber, cum voluntas in incognitum non feratur; non tamen defectu hujus secundū conditionis excusat a peccato perfecit, & ratio est, quia fortissima presumptio, & probabilitas defumit ex consuetudine, ut ajunt Jurisperiti. Tertia tandem regula est, si dubitanter sit vir ita bona, & timorata conscientia, ut peccatis diffidere soleat; ut plurimum judicandum, est, non habuisse plena advententiam, & consensum, licet aliquam in defendantibus negligenter admiserit; fecis autem defendantibus de eo, qui frequenter tentationibus succumbere contivit, hic enim in dubio putandas est consensus perfectus, & ratio est, quia fortissima presumptio, & probabilitas defumit ex consuetudine, ut ajunt Jurisperiti. Tertia tandem regula est, quando quis dubitat, an aliquid fecerit in fonte, an in vigilia, seu autem est si compos, an potius dum ebrietate, vel phrenesi contrepotest, non leve dicendum est fecisse, seu voluisse sine plena advertentia, & consensu, nam quae cum plena advertentia sunt, facilius cognoscuntur facta fusile ratione plena advertentia, cum rationis usus liberam permittat homini de suis actibus cognitionem, nisi forte mora temporis aliquam induxit obligacionem. Ita Bonac. l. c. cum Sanch. Reginald. Clavis regia, & alii, de quo etiam videri potest Began. tr. 2. de Peccatis cap. 4. q. 5. ubi aut ad perfectum, & directum consensum duo requiri, perfectam nimis intellectus advertentiam, & motum, ac approbationem voluntatis, unde quando haec duo concurrunt, voluntas plena, & perfecte consensu confitetur; ex quo sequitur duplicitas ex capite consensi posse esse imperfectum, primo ex defectu advertentie intellectus, deinde ex defectu voluntatis. 1. Sextū, ex dictis etiam colligi potest, quale peccatum sit defiderium malum, per quod intelligunt voluntas, intentio, vel defiderium ex causa rei male, hoc enim est potest, vel abolutum, vel conditionatum, si defiderium sit abolutum, sive cogitatio cum voluntate in peccatum consentiente aliquando perpetrandum, aut in peccato jam commiso complacente, dicendum est habere eandem specie malitiam peccati mortalis, vel venialis, quam habet actus exterior, in quem fertur, ut constat illo Matth. 5. *Qui videtur mulierem ad concupiscentiam matutinum, atque perfectum voluntatis confundit, non est peccatum.* Et ratio est, quia actus interior suam notitatem, vel malitiam habet ab exteriori, tamquam objecto, ut Scor. docet quol. 18. Si vero defiderium est conditionatum, sursum distingendum est, si enim defiderium sit cum consenso conditionis, quo quis aliquid concupiscit, sub tali conditione, que omnem malitiam objecti auferat, non est peccatum falcat mortale, v.g. vellem prædarri, vel forniciari, si a Deo mihi permitteretur, si Iudeus est, malefactorem ipsum occidere. Si vero conditio malum non auferat, tunc est peccatum, v.g. si cogites, si non est infernus, mæcharer, si non es reliquo, formicarer. Ratio est, quia quamvis consensu conditionatus nihil ponat in rerum natura ex parte objecti voliti, in voluntate tamen ponit effectum, præcisa conditione non auferente malitiam, ac proinde talis est culpa, qualis effectus illud appetere abs conditione. Ita Valent. Sayrus, Salas, Sanchez, Layman, Busemb. & alii. Hoc tamen intelligentiam arbitror, si dum Religiosus haec dicit habeat effectum fornicationis faciendo, si effectus in statu faciliari, fecis enim est, si illis verbis tantum offendere vellit, quia facturum fuisset in alio statu, quia ratione licet est defiderium cum conditione hac. Si prohibitum non est, v.g. ede-

17 Tertius, constat ex dictis qualem advertentiam per se requirit peccatum; tamen advertentia ad peccatum mortale requiritur, ut perfecta per firmum intellectus iudicium de malitia actus, vel saltem periculo illius, ut communiter Doctores docent, & ratio est, quia cum peccatum mortale sit gravis Delicta, & creature rationalis irreparabile dampnum, quia homo per peccatum mortale gemitus poenitit reus, plenum, atque perfectum voluntatis consensum requirit, qui esse negat absque plena advertentia, & firmo iudicio de malitia actus, vel saltem de periculo malitiae. Tum quia credibile non est infinitus Dei bonitatem, ac pietatem vel, ut hominis, & ante poenitentiam constitutum, nisi expressè a peccati malitiam advertit, vel saltem dubitaverit; & si qualibet advertentia ad mortale sufficeret, iugum Christi nimis onerosum esset, non fave, & leva; ergo ad peccatum mortale requiritur expressa advertentia malitiae, vel periculi. Advertentia autem ad peccatum veniale sufficiens est quæcumque semiplena, & imperfecta notitia per imperfectum, & semiplenum iudicium de malitia actus, vel de periculo illius, & ratio est, quia cum peccatum veniale sit levius offensa, nec separans hominem a Deo, ad illud contrahendum sufficit quæcumque semiplenus, & subrepertius voluntatis consensus; & alias quæcumque advertentia etiam imperfecta, & semiplena ad prohibendum liberum consensum in opus cognitionis, ut pravum, est sufficiens. Quætes, an ad peccatum mortale requiratur plena advertentia malitiae, quatenus malitia est mortalis, vel sufficiat confidatio, sive cognitio malitiae simpliciter. Respondet Bonac. dis. 2. cap. 4. p. 3.

Quæstio II. Articulus I.

habitudine talis actus ad suum objectum, ac proinde in aliquo positivo, & quamvis in tali peccato admittant etiam aliam malitiam privatam, illam nihilominus positivam vocant priorem, & postorem. Fundamentum præcipuum corum est, quia peccatum commissionis, v.g. velle furari, vel occidere, præcisè sumptus, & quatenus importat actum tendentem in objectum illud, quod est furari, vel occidere, secunda omni privatatione rectitudinis, est inconveniens ratione, & naturæ rationi; ergo est malum moraliter, ac proinde malitia moralis solùm in predicta tendencia positiva actus ad suum objectum consistit. Ita quæplures ex schola Thomistarum, quorum aliqui dixerunt illud positivum esse aliquid physicum, & reale, ut Cajetanus, Medina, Bannes, Zumel, Cabrera, & Salmeron; aliis vero, ut Canus, Vasquez, Perez, Arraga, Amicus, Oviedo, Averfa, Calpenis, & alii Recentiores, dixerunt se aliquid morale, nempè dissonantiam, & inconvenientiam actus peccatorum ad natum rationalem rationaliter operantem, quam explicant per relationem rationis, aut extrinsecam denominationem.

38 Dicendum tamen est iuxta dicta quia præc. art. 1. & fuisus 1. sentent. disputationis de peccatis qu. I. etiam malitia formalis peccati commissionis non consistere in aliquo positivo, sive reali, sive moral, vel rationis. Haec est communior, & probabilior sententia Antiquorum, & Recentiorum, ut constat ex dictis loc. cit. & probatur in primis ex communis doctrina Patrum, qui omne malum præterit moraliter, & malitiam peccati solum per negationem, seu privationem explicitat, ut super dictum est; deinde ratione, quia si malitia formalis peccati consistit in aliquo positivo reali, & physico, sequitur Deum non solum permissive, sed etiam possitive esse causam peccati influendo, nimis in formalem malitiam peccati, quod valde absurdum est; & anathematice comprehenditur Concil. Trident. fess. 6. can. 6. Consequenter patet, quia omnis esse positivum est a Deo, & Deus est causa per se influens in omnem entitatem reali positivam, & creatam, quam ratione late prosequitur disp. 6. cit. q. 2. num. 6. & sequi. varia reiciendo Thomistarum reponit. Quod autem neque consistat malitia peccati commissionis in aliquo positivo morali, seu rationis ibidem quoque ostendimus, 15. & seq. hoc enim dicunt esse relationem dissonantiam, vel inconvenientiam ad legem, vel rationem eam propounderunt, sed haec inconvenientia non bene concipitur, vel explicatur per modum ordinis positivi, & contrarietas ad legem, aut rationem, etenim potius concipi debet per modum refectionis & defensionis a legi juxta modum loquendi PP. de malitia peccati: hoc autem modo explicata rationem aliquam positivam non importat, sed solam privationem convenientiam, & conformitatem ad legem. Tum quia admissa in actu haec relatione positiva dissonantia, haec necessariè supponere debet in actu recessum a lege, & carentiam rectitudinis, & conformitatis ad legem; ergo nequit primordialiter actum malum consistere. Tum tandem quia non considerata in actu positivo illa dissonantia ad legem, sed tantum carentiam debita rectitudinis, & conformitatis ad legem, habetur totum id quod ad rationem malitiae moralis requiritur; ergo superfluit quæcumque alia positiva relatio dissonantia, quam etiam rationem loc. cit. fuit prosequitur varia repellendum Adversarium responsa.

19 Addendum tamen est malitiam fundamentalis, seu radicalem peccati commissionis in aliquo positivo reali consistere, nimis in tendencia actus ad objectum rationis dissonum, seu in conversione, per quam voluntas a Deo avertsit ad bonum creatum convertitur; & ratio est, quia ut recte advertit Lezana tr. de peccatis disp. 2. q. 1. ex eo, quod actus, v.g. velle furari, vel occidere tendat in objectum rationis dissonum, sive quod id est, convertatur ad ipsum, oritur in eo privatio rectitudinis justitiae, que est malitia formalis; ergo talis actus secundum suam positivam entitatem importat esse, fundamentum, vel causam, & radicem malitiae formalis, ac per consequens malitiae fundamentalis, & radicalis in positiva illius actus entitate sita erit. Et hoc solum convincit, & probat argumentum pro opposita sententia adductum, nimis velle furari, vel occidere, quatenus præcisè importat actum tendentem ad suum objectum, solum esse inconveniens naturæ rationali fundamentaliter, & radicaliter; non autem proxime, & formaliter, quia hoc habet ratione dissonantiam, que est convenientia, & conformitas ad rationem privativam, & eodem modo explicatur et D. Aug. dum peccatum commissionis definit per dictum, sicut, vel concupiscentiam contraria legem aeternam, quod nimis definit peccatum per actum quod materialiter ipsius peccati, non quod formaliter, juxta dicta superiora qu. I. art. 1. num. 4. Alia vero argumenta plura proposito ab adversariis adducta vide soluta disp. 6. cit. de Peccatis qu. I. cap. 2.

ARTICULUS PRIMUS.

De Peccato Commissionis.

17 P

Rimo queritur, An malitia peccati commissionis consistat in aliquo positivo. Specialiter autem haec difficultas moverat de peccato commissionis, quia ut dictum est art. 1. præcedens questionis ab initio, peccatum omissionis, conquireretur eam primò declarandam aggredivimus, quanam divisionem esse adequantam supponimus cum communis Doctorum contra nonnullos antiquos; nam omnem peccatum est contra aliquam legem, ut dictum est, omnis autem lex, vel præceptum, vel prohibet aliquid, contraria legem præcepit, peccatum omissionis actus præcepit contra prohibitionem vero peccatorum commissum actus prohibiti.

Mafrii Thosoli Moral.

Disputatio XV. De Peccatis.

QUESTIO PRIMA.

De Natura, & Essentia Peccati,

IN hac questione non est sermo de natura, & essentia peccati originalis, quod aliena culpa contrahitur, sed de quo sufficienter actus est lib. 2. sent. disp. 4. q. 5. sed de natura, & essentia peccati actualis, quod propria culpa contrahitur, & propria voluntate incurritur, & hoc rursum est duplex, unum dicunt proprietatem, & similem actus, quia numerum in aliquo actu constitutum, vel omissione actus, ut derelictio, desiderium impudicum, Malleum omisso, &c. Alterum dicunt habitus, quia scilicet habitualiter perlevertur, donec per penitentiam retrahatur, ut est derelictio, fractio jejuni, vel aliud peccatum externa dictum, de quo penitentia nondum est peracta, & quoniam de peccato habituali quoque sufficienter egimus 2. sent. disp. 6. cit. qu. 9. idem in praesenti de natura, & essentia peccati actualis erit sermo.

ARTICULUS PRIMUS.

Quid sit peccatum actualis, & quoque.

PRIMO, pro hujus questionis resolutione supponendum est ex dictis disp. 6. cit. q. 1. malitiam moralem inter peccati constitutivam in privative considerare, & non in positivo, ut quidam Thomistae dicunt, quod quidem satis evidenter constat, & Patrum auctoritate, & ratione; nam D. Anselmus lib. de concordia praefaciens cum libero arbitrio cap. 1. inquit: Non est iniustitia qualitas, aut alio, aut aliqua essentia, sed tantum absentia debitis iuris, & D. Aug. lib. 12. de Civit. c. 7. ait: Nemus quare causam efficiens humana pravitatis, non enim est efficiens, sed deficiens, quia non illa effectio est, sed deficie, & D. Ambrofius lib. de Isac. & anima cap. 7. ait: Quid est malitia, nisi bona indigentia? & eodem modo loquuntur ali Patres, dum essentiam, & formalitatem peccati, & malii moralis explicare volentes, semper per privationem boni illud exprimunt, ipsum appellantes absentiam boni, privationem boni, corruptionem virtutis, & ordinis defecit. Hoc ideo ratione probatur, & quidem de peccato omissionis nulla est difficultas, hoc enim peccatum, ut ex ipso nominis confit, concedunt omnes formaliter considerare in primis ipsius actus honesti, & debiti, cum scilicet, quis potest, & tenetur illum eliceret; ut sunt omnia peccata contra precepta posuisse peccatum taliter, ut probatur etiam Ambrofius lib. de Paradiso c. 8. cum inquit: Quid est aliud peccatum nisi legis Divinae pravaratio, & celum mandatorum inobedientia? quo loquendi modo expresse docent actum, factum, vel conceptum contra legem Dei eternam, & lib. 2. de peccatorum meritis, & remissione atque peccatorum, si non diu si jubearit, ut non sit, & lib. de duabus amibus contra Manich. inquit peccatum est voluntas restringendi, vel consequenti, quod in ista vita & iuxta phrasim Augustini loquitur etiam Ambrofius lib. de Paradiso c. 8. cum inquit: Quid est aliud peccatum nisi legis Divinae pravaratio, & celum mandatorum inobedientia? quo loquendi modo expresse docent actum peccati praeceps peccatum, quia Divina lege prohibetur, adeo ut nullum extaret preceptum, nullum est peccatum. Ratione tandem probatur, quia peccatum ex dictis consistit in privatione restitudinis debitis, & hoc debitus, & obligatio non potest esse, nisi a lege alieus Superioris, ergo omne peccatum esse debet contra aliquam legem, & haec sententia superior est, & communior in schola Scotorum, & etiam Thomistarum, quam tamen Averrho, Salas, Bon, Lezana, & alii recent. pastum afferentes malitiam peccati actualis considerare in contrarietate ad legem.

6. Addendum tamen est, ut diximus, & fuisse probavimus in his actibus, qui dici solet in primis peccata contra primaribus preceptis, malitiam moralem non ita ex lege late attendere, quia possit in alio dispensari, ut bene fiant. Ita enim expresso docet Scot. 3. d. 37. S. 1. **A**ll questionem, ubi negat precepta, prime tabula, quatenus sumuntur negativae, id est dispensabili, licet conceda precepta secunda tabula ad Deo dispensari, & ratio a priori est, ut ibi diximus, quia quantumcumque ab illis actibus intrinsecè malis preconditum prohibitione ex lege derivantur, & consequenter malitia formaliter in genere moris ex tali prohibitione provenientem; numquam tamen possunt hi actus a prohibitione radicali, & fundamentali, scilicet, quod inveniatur ex natura actus eo ipso, quod transist super tale objectum, ex qua prohibitione oritur in actu malitia formalis in genere nature que sufficit, ut numquam ad penitentiem probatur, ut licet fiat ut loc. cit. fuisse probatur. Quonodo autem etiam peccatum veniale sit contra legem, & preceptum Dei patet ex dictis disp. 6. cit. qu. 6. num. 163. & adhuc magis constabit ex infra dicendi de discrimine inter peccatum mortale, & veniale vertente, quia nimis mortale est contra preceptum obligans ad aliquod necessarium ad salutem, veniale vero contra preceptum obligans ad aliquod utile tantum, non vero simpliciter necessarium, ut docet Scot. 2. dist. 2. littera B, quia ratione dici solet consilium. Quo etiam sensu dicantur aliqua

QUESTIO I. Articulus I.

aliqua mala, quia prohibita, & aliqua prohibita, quia mala, patet ex dictis disp. cit. q. 3. num. 97, ea enim malorum distinctio ab omnibus admittitur in hoc sensu, quod datur aliqui mala, quia vetita sunt præcise per legem positivam vel vero lege positiua quos prohibetur, quia sunt mala, hoc est, contraria legem naturali, & eternam, unde concluditur non dari peccatum, quod non sit contraria legem, vel positivam, vel altem naturali.

7. Quartus, præterea ostendit peccatum intrinsecè etiam includit oppositionem cum aliqua virtute, & ratio est, quia virtus directe virtuti contrariatur, sed quodcumque peccatum pertinet ad aliquod virtutem, à quo elicatur, vel ad quod disponit, ergo peccatum omne contrariatur virtuti, & haec oppositione etiam peccati cum virtute est maxime illi intrinsecè, & essentiales, cùm enim malitia peccati in carentia rectitudinis, & honestatis virtutis essentiales considerat, ut diximus, conquerent dicendum est hanc quoque oppositionem esse illi intrinsecam, & essentiale. Conferatur quia ex hac oppositione peccati cum virtute, seu rectitudine, & honestate illius originatur, quod sit contraria rationem, & naturam rationalem, ac etiam contra legem, & contraria Deum, ergo talis oppositione est maxime intrinsecè, & essentiales peccato. Ex eo autem, quod peccatum sit contraria Deum, deducunt plures peccatum etiam intrinsecè includere, quod sit ostensum Dei, quod ex dictis probant, eo enim quod in ipsa dicitur, quod sit contra legem eternam denotant esse contra Deum, ac per consequens offensa ipsius. Ita Cajetanus, Lezana, Granadus, Cornejo, & fabri Cajetanus, Medina, Zumel, Victoria, & plures alii Thomistae. Sed probabili est, quod ab Bonacina loc. cit. cum pluribus aliis offensum, & injuriarum Dei esse potius veluti quamdam passionem, & proprietatem peccati, quatenus peccator pecando Deum offendit, illi que injuriarum facit, sicut subditus fuo Principi, vel Superiori injuriarum facit, dūm ipsius legibus, & precepti debitam obedientiam non præstat. Non est tamen talis offensa, & injuria de ratione formalis, & intrinseci peccati, qui fit per impossibile aliquam invincibiliter. Deum enim ignorare, scire vero homicidium, vel furtum esse contraria rectitudinem rationem, procul dubio surandum, vel occidendo peccare, ipsius fuit tamen peccatum rationem offensis Dei non haberes, sicut deinde de ratione offensis, ut inquit Aris. Ethic. c. 8. est quod cognoscatur persona, quia non erit voluntaria, nec impunitabilis, sicut occisio hominis non est voluntaria, aut impunitabilis, qui invincibiliter cum, quem occidit, patet non esse hominem, sed feram non ergo includit intrinsecè peccatum esse offensum Dei, & ob id etiam excusat amens, non aliud injuriarum effectus verbis, quia nescit illis verbis injuriarum irrogari. Nec obstat quod agunt Abvergari, quod adhuc in tali casu, quo effet in aliquo ignorancia Dei invincibilis, tale peccatum Deo displaceat quia effet contraria rationem, & dictamen rationis. Etenim admittit etiam, quod Deo displaceat, non tamen peccatum imputaretur, ut offensa Dei, ob ignorantium eius invincibilem, quipus exculcat.

8. Quintus, quoad alias quatuor partem, pluribus, varisque divisionibus soler peccatum dividit, ut notat Astefan, noter lib. 2. cit. 6. de vitiis, & peccatis in commun. art. 2. quod in presenti inveniuntur, & inferius specialiter examinardit. In primis itaque peccatum actuale dividitur in peccatum commissionis, & omissionis, ut docet D. August. lib. de perfectione justitiae c. 31. & ratio eiusdem peccatum actuale est transgressio legis, hanc autem transgressio duobus modis fieri potest, ex August. loc. c. finiunum aut illa fiant, qui prohibentur, & hoc peccatum commissionis aut non fiant, quia jubentur, & siud est omissionis. Unde peccatum commissionis opponitur precepto negativo, quod obligat semper, & pro semper, scilicet omni tempore, peccatum vero omissionis opponitur precepto affirmativo, quod obligat tempus, sed non pro semper, id est, non omni, sed certo tantum, & determinato tempore obligat. Deinde etiam generiter dividitur utrumque peccatum tam commissionis, quam omissionis in mortale, & veniale peccatum mortale, ut nomen ipsum sonat, est illud, ratione cuius homo gratia sanctificante privat, & eterna damnatione puniri mereatur; veniale vero, quod quidem peccatum sit, non tamen gratia sanctificante hominem privat, neque damnatione eterna dignum reddit, ac propter hoc ipsum nomen sonat, facile veniam conferatur, vel aliquo modo venia dignum est, ita communiter discurrunt Theologii de differentia peccati mortalis, & venialis, sic enim colligitur ex D. August. 2. de Civit. c. ult. & lib. de vera & falsa pœnit. c. 18. & ex D. Ambrofius lib. de Paradiso cap. 1. & alii PP. Rufus & Hieronymus Exech. 43. dividuntur peccatum in peccatum cordis, oris, & operis, & ita etiam colligitur ex D. August. lib. 12. contra Faustum c. 27. dum aut, peccatum esse dictum, vel factum, vel concupitum contra legem Dei, sicut enim aliquando bonus pertinet ad cor, ut colligitur ex illo Maistri Theolog. Moral.

ARTICULUS SECUNDUS.

Quid requiratur ad peccatum actualis.

10. **P**RIMO, ad hoc, quod aliquis actus, vel ejus omissione sit peccaminus, & culpabilis requiritur, quod non tantum sit voluntarius, sed etiam liber, & deliberatus, id est, cum aliqua actuali advertentiæ malitia, & ratio deducitur ex dictis 2. sent. disp. 5. de actibus humanis q. 1. n. 3. quia ad actum humanum, vel moralem duo requiruntur, nempe quod sit liber, & deliberatus, hoc est, quod liber procedat a voluntate ex electu operante, & deliberante ab intellectu, id est, ex debita consideratione, & attentione rationis circa finem eiudemque deliberatione, & consultatione circa media, quantum sufficit ad exercitium libertatis; solim enim actus hujusmodi per regulas normæ sunt regulares, & possunt esse boni, vel mali in genere moris, & actum moralium proprietas habere, scilicet etiam meritorios, vel demeritorios, ac laude, vel vituperio dignos, ut ibi dicebamus. Neque ad actum peccaminorum præsternit moraliter sufficit libertas, & advertentia quavis virtus, vel interpretativa, quia scilicet, quis advertere poterat, & debebat, nec quicquam quia quia, quia scilicet intellectus malitiam objecti

voluntarium indirectum, virtuale, ac interpretativum in hoc sensu neganda est minor argumentum cum eius probatio, quia voluntarium indirectum, & interpretativum in hoc sensu opus non est, quod reducatur ad aliud voluntarium directum, & formale, sed factis est, ut tamquam ad causam reducat ad ipsam liberam voluntatem non operantem cum potestate, & debito operandi, nam in eo casu voluntas ita est habet, ac si positivè nolle actum præceptum.

29 Quando autem dicebatur, videti omnino impossibile, quod actus exterior eundi ad templum omittatur, nisi sedendo domi, vel hando, vel in lecto cubando, quia moraliter censetur pro actibus externis.

Respondet ex dictis qu. cit. art. 3. n. 106. Hoc totum verum est, sed nihil nobis officere, quando enim austerius omissionem, tam interiore, quam exteriorie posse sine quocumque actu contingere, loquuntur dumtaxat de actibus voluntatis eliciti, vel imperatis, unde concedimus utique ad omissionem exteriorem semper necessarium esse aliquem actum externum, vel aliquid se habens per modum illius, quod sit eius occasio, voluntatis tamcirca hoc est libera, & potest illud imperare, vel non imperare, & quando non imperat, dicitur tunc contingere omissionem exteriorem, sive quocumque formalis voluntatis actu tam elicit, quam imperato, quamvis enim interveniat falso, cubatio, &c. tamen haec non sunt formaliter, & expressè imperata, sed tantum virtualiter, & interpretativè, unde licet illa cœnlatur pro actibus externis, non tamen a voluntate formaliter semper imperatis, quia sensu hic de actibus externis loquitur, & diciuntur sine quocumque formalis voluntatis contraria peccatum omissionis exteriore, quia tunc vere, & libere violatur præceptum; unde nullum difficultas est in causa, quod fuerit impedita libertas ex ebrietate, vel fomina, & sensu quicunque est, etiam peccatum contrahatur, non tantum quando quis occasionem fecerit, & caufam probablem future omissionis, sed etiam tempore postea adveniente, quando currit præceptum implementum, etiam si tunc vitari non possit, putat si se quatut omisso in ebrietate, vel fomina, in quo statu est impotens ad obseruantiam præcepti. Prima opinio affirmat utroque tempore peccatum omissionis contrahatur, quandoque, scilicet, datur causa omissionis, & quando re ipsa accidit, etiam si tunc sit ablativa libertas per ebrietatem, vel fomnum. Ita etiam passim, Cajetanus, Medina, Tamerius, Suarez, Valencia, Lezana, Averla, Hacquetus, Serpa, & plures alii Recentiores. Secunda opinio assertur tunc tantum peccatum omissionis contrahit, & culpam imputari, quando re ipsa currit præceptum, & ponitur omissionis, & ratio eius, quia sicut præceptum affirmativum non obligat ad fons, sed pro determinato tempore, ita omisso, quod præcepto affirmativo opponitur, non contrahitur, nec ad culpam imputari, nisi pro tempore, quo præceptum obligat; sed contingit potest, ut præceptum obliget tempore, quo quis ebrius est; ergo, &c. pro qua opinione citati solent Marlianus, Alcidorensis, Palatius, ac etiam ipse D. Th. qui pluribus in locis, at pro illo tempore aliquem cœlando ab actu peccare, quo obligat præceptum affirmativum.

Tertia sententia est contraria tener, quod licet re vera peccatum omissionis contrahatur, quando currit præceptum, supposita libertate in operante; non tamen ablativa libertas per ebrietatem, vel fomnum, quo sese versatur hec quasi, sed in tali causa assertur tunc peccatum omissionis contrahit, quando quis dicit causam illius, v. g. per ebrietatem, vel fomnum, non autem ex tempore ebrietatis, vel fomni, quando actus præceptus, v. g. audito Missie fieri debebat pro qualitate antiques D. Bon. Gab. Adrian. August. & sequentiores communiter Valquez, Arriaga, Amicus, Oviedus, Caspensis, Morandus, & alii passim.

31 Hanc quoque questionem fuisse tradidimus disp. 6. cit. qu. si ibi hanc tertianam sententiam statuimus, tamquam de mente D. Bon. 2. d. 32. 3. qu. 1. ad arg. & diff. 3. 6. art. 1. qu. 2. ad arg. & 3. 12. art. 2. qu. 1. ad arg. ac etiam Scotti 2. d. 40. & 42. in principio, & fine, & quol. 18. Quare ex ibi dictis absolvitur aferendum est, quod supposito libertatis impedimento tempore, quo currit præceptum affirmativum, unum omisso rei præcepte non imputatur ad culpam, sed solum quod data liberè fuit causa a subiectu omissionis; que proinde in eo calo peccatum dici non potest, sed tantum est actum peccati, vel si peccatum dicatur, non debet dici peccatum in se, sed tantum peccatum in causa. Probatur afferunt quod primam partem, peccatum enim debet esse voluntarium, & liberum, cum libertas sit fundamentum totius generis moris; sed omisso actus præcepti in fomnis, vel in ebrietate consecuta, & idem est de commissione libera, elle neque etiam secundariò libertate ab actus derivatis; ergo neque esse in se peccatum, sed tantum in appositione causa: Major patet, probatur minor, quia, ut actio sit idoneum moralitatis facere eligit, postquam apud se statuit non observare præcep-

tum, sed huc malitiam omissionis contrahere, & aliquid hoc asserunt talis de prima operatione, quia potest illud propositum per se primo eligitur, estque incompositibilis cum observantia præcepti, ut Valquez, Beccanus, Bonacina, & alii nonnulli. Alii tamen probabilius univer saliter negant operationes etiam cum observantia præcepti incompositibiles, quia sunt tempore omissionis, etiam per se primo exercantur post voluntatem omisendi præceptum, esse peccata, dummodo integrum sit omni, cum libererit, eas relinquere, & ad observantiam præcepti se applicare; unde si quis apud se deliberavit propter pluviam non ire ad Sacrum, & postea studium elegit, ne tempore Sacrificio torpeat, dicunt hoc studium etiam incompositibile. Sacra malitia non contrahatur, & hoc probabilius esse diximus loc. cit. & ratio est, quia supposita felicità illi mala voluntate non audiendis Sacrum, jam omissione sufficienter intelligitur per eam causata; neque studium illud esse incompositibile cum auditione Sacri infert necessariò esse illius causam, supponit enim quod omisso Sacra felicità habeat propriam, & sufficientem causam fui, quicquid postea apponitur incompositibile auditione Sacri, per accidens haber ad omissionem, & nullo modo est causa illius, quia omisso jam intelligitur sufficienter causa eam per aliam causam, nempe per voluntatem omittendi ob difficultatem exempli à domo propter pluviam. Ita etiam Suarez, Salas, Amicus, Arriaga, Oviedus, Pafqualius, Lezana, Averla, Morandus, & alii communiter ut fuisse proponimus loc. cit.

32 Tertius queritur, Quo tempore peccatum omissionis contrahatur. Et quidem certum est apud omnes quando actu omittitur actus præcepti, si sit libertas ad eum ponendum, tunc contrahit peccatum omissionis exteriore, quia tunc vere, & libere violatur præceptum; unde nullum difficultas est in causa, quod fuerit impedita libertas ex ebrietate, vel fomno, & sensu quicunque est, etiam peccatum contrahatur, non tantum quando quis occasionem fecerit, & caufam probablem future omissionis, sed etiam tempore postea adveniente, quando currit præceptum implementum, etiam si tunc vitari non possit, putat si se quatut omisso in ebrietate, vel fomina, in quo statu est impotens ad obseruantiam præcepti, & sic loquitur.

33 Secundo queritur, An actus conjunctus omissionis culpabiliter sit peccatum. Quoniam dubio præcedenti dictum est, regulariter, & ordinariè loquendo peccatum omissionis non contrahit sine aliquo actu, qui ejus causa direcere, vel indirecere existat: queritur in presenti, antal actus regulariter conjunctus cum omissione culpabiliter semper sit peccatum, ut v. g. si quis studeret, aut aliud ageret, dum Sacrum audiendum est, an illa actio sit peccatum. Aliqui affirmant esse peccatum ratione omissionis, etiam si ex se peccatum non sit, ut Capreolus, Valentia, & alii nonnulli. Alii negant esse peccatum ratione omissionis, si in se peccatum non sit, ut Durandus, cum quibusdam aliis. Communior tamen, & probabilior opinio, quam complexius sumus qu. 4. cit. art. 1. nn. 109. distinguunt, quia voluntas ejus, qui Sacrum omittit, diobus modis in actum intendit ferri, sed potest, vel aliud faciendi, dum Sacrum audiendum est; primo antecedenter, ita ut voluntas fluidenda, vel actus studenti sit causa omissionis Sacri; secundo concomitantiter, aut consequenter; ut cum aliquis propter pluviam; verbi gratia, aut aliam causam jam ante deliberare statut omittere Sacrum, & potest ne fit otiosus, vel studere. Quando igit actus causa omissionis culpabilis, tunc sit peccatum, quia omnis actus liber, qui est causa alium peccati, est etiam peccatum, & malitia eiusdem rationis infelix, unde talis actus in causa positivo est peccatum non tam ab omissione peccato distinctum, nisi sit aliunde malus; ex quo sequitur in Confessione fatis esse, ut v. g. quis declareret in se die falso Misam omisso, nec ulterius retineri ad explicandum, quantum actio illius omissionis causa fuerit, si actio illa ex se mala non sit. Hoc tamen cum ea limitatio intelligendum est, ut dictum est loc. cit. dummodo actus ille, qui est causa omissionis, non sit ipse quoque sub præcepto, & quidem magis urgenter, tunc enim actus est bonus, & a peccato omissionis excusat; est enim regula generalis, quod quando duo præcepta simul occurunt, quia ambo servari non possunt; tunc illud servandum est, quod magis urgenter, quia dictus est visitatio iniurii periclitans tempore Sacri, nam visitatio illa in talis causa a charitate præcipitur. & ideo auditione Sacri præfieri debet, qui præcipitur à Religione.

34 Quando verò actus omissionis conjunctus non est causa omissionis, nec est incompositibilis cum actu præcepto, sed omnino non concomitantiter ad omissionem se habet, ut etiam oratio, vel recitatione officii in omni auditione Missie, tunc non est causa ratione omissionis, immo bonus, & laudabilis est potest, ut si quis volens tempore Sacri domi inantere propter pluviam, legere horas Canonicas, non peccaret legendi horas, sed tantum peccare omitteret. Hoc autem notanter afferimus de actu omissionis conjuncto, qui non est causa omissionis, nec est incompositibilis cum actu præcepto, nam aliqui putant actus omnes cum observantia præcepti incompositibiles, quos homo facere eligit, postquam apud se statuit non observare præcep-

subiectum ex Arist. 3. Ethic. c. 5. in fine, ita debet esse libera, ut nemo in principio, sed etiam medio, & fine sit in potestate voluntatis eliciens, vel imperantis, ut etiam docet Scot. 2. d. 42. infra B. sed quando omisso in fonte, vel ebrietate contingit, actus voluntatis jam præcessit, & omisso illa non amplius subiectum voluntatis dominio, nec ipsa dicitur actus libera respectu illius; ergo sicut in eo casu ab actu voluntatis libertatem non participat, nec etiam secundariò, ita nec pariter malitiam. Deinde probatur aliter quod ad secundam partem, quod nempè in his, & similibus casibus malitia omissionis contrahatur in applicatione, & appositione causa, quae sunt tempore Sacrificio torpeat, dicunt hoc studium etiam incompositibile. Sacra malitia non contrahatur, & hoc probabilius esse diximus loc. cit. & ratio est, quia fuit tempore omissionis, etiam si in causa talis omisso, & direcere volitus est actus cum observantia præcepti incompositibile, ebrietas, scilicet, vel fomus; ergo tunc contrahitur malitia omissionis, scilicet, in causa.

35 Confirmatur quia ut diebus loc. cit. hac ratione præcessit etiam in peccato commissione, qui voluntarie alteri venientem propinavit, etiam effectus non sequatur, peccatum in hujusmodi venienti propinazione, quia tunc voluntariè causa homicidiū adhibuit, & per ipsum non fiet, qui sequitur; ergo pariter se inebrians, aut dormiens prævidens ex ebrietate, vel somno fecerunt Missi omissionem, tunc ejus malitiam contrahit, quia ex eis caufam.

36 Nec refert, quod quando causam apposuit, præceptum auditionis Missie non erubet; licet enim tunc præceptum non urget ad exercendum actum, obligabit tamen ad non penitendum in impedimentum exercendi illum pro tempore debito; hoc enim præcepto non solum ipsa audito Missie precipitat, sed etiam apponitur causa impeditiva ipsius; sicut præceptum non occidit neque homicidium caufam. Nec etiam refert, quod dormiens exercetur a somno, & Misam audiat, quia hoc est omnino per accidens, nec id collit, quia in�e periculo omissionis probabili se expoferit, eiopio quod causa apposuit. Ad fundamentum autem oppositum sententia, quod omisso præcepti tunc fons est, quando præceptum obligat, in causa vero posito præceptum obligat tempore, quo quis dormit, vel ebris est, jam respondunt ibi qu. cit. art. 2. ab initio, præceptum non obligare ad actionem non voluntariam, & ita ad nihil obligare tempore somni, vel ebrietatis in sensu compositeo, in sensu diviso obligare præceptum ad aliqui libere faciendum, vel non faciendum, hoc, vel illico tempore; quod si ebris est, vel dormis, obligat ad non apponendum libere causam faciendo, vel non faciendo, ut vel illico tempore; qui igitur dicitur libere, & prævidens talen causa, tunc peccatum pro omisso, vel commissione, non autem tempore, quandoque sequitur. Præterea certum est, ad eis differunt peccata mortalia, & veniales non ex eo defundendum esse, ut quidam Heretici dixerint, quod peccata omnium prædestinorum, aut fidicium venialis sint; & quod proinde cum gratia sanctificante stare possint, qualia sunt peccata veniales; & ita etiam statutum est in Concil. Milevitano can. 17. Trident. fess. 6. cap. 2. ubi expresse declaratur justus, & sanctos in levia, & quorundam, quae etiam peccata veniales dicuntur, quandoque cadere. Præterea certum est, ad eis differunt peccata mortalia, & veniales non ex eo defundendum esse, ut quidam Heretici dixerint, quod peccata omnium prædestinorum, aut fidicium venialis sint; & ita etiam statutum est in Concil. Tri. tent. fess. 6. can. 33. damnatum est.

37 Quartus tandem queritur. An qui propria culpa incidit in aliquem morbum diuerternam incurat omnes omissiones ex eo sequentes. Ratio dubitandi deducitur ex resolutione dubii præcedenti, quia si in predictis casibus peccatum omissionis universaliter contrahitur in appositione causa, non potius pro illo determinato tempore, quo igitur præceptum sequitur quod qui voluntarie, & propria culpa inedit in aliquem morbum diuerturnum, ex quo prævidens securitas omissiones, verbi gratia jesuandis, audiendi Sacrum recitandi officium, &c. incurrat omnes carnales malitia, quod cum durum videatur probatur sequela, quia, quando dedit causam tam morbo, dedicit etiam illam omnibus predictis omissionibus, quas prævidit ex eo futuras. Hanc quoque difficultatem attingimus q. 5. cit. proprie finem num. 15. ubi diximus varias esse illius solutiones, ut est videtur agud Suarez, Beccanus, Lezana, & alios nostros opiniones factores; communiter tamen ab eis sequelam admitti, si hujusmodi omissiones fuerint actus prævisi, & saltem indirecere voluntarie. Addunt tamen, quod, ut ita omnes sunt voluntarie indirecere, opus est non solum esse prævisa, sed esse tales, ut præceptum obliget ad vitandum agritatem, & morbum, ne illa sequatur; præceptum autem positiva ad hos non obligant, nisi quando omissiones proxime, ac veluti eodem quasi tempore moraliter loquendo sequuntur, unde dicunt, quod juventus humana ligant, non imputantur in causa remota, quia id efficitur durum, sed tantum in proxima, quia, scilicet, eodem quasi tempore impedit executionem, vel collit media ad eam per ordinata, ut in proficiente breviarium, vel in nobilitate respectu officii recitandi, non sic autem impedit recitationem officii, vel Missie auditionem agitudo, que ex nimio potu, vel culpa incurrit, sed solum validum est remota. Ita discutimus loc. cit. & est plurimum satis probabilis sententia.

QUÆSTIO TERTIA.

De Peccato mortali, & veniali.

38 Secunda divisio generalis peccati actualis q. 1. hujus disp. art. 1. assignata est in mortale, & veniale, ubi dividimus per mortale, ut ipsum nomen sonat, illud intelligi, quod ita Deum offendit, ut in animam privationem gratia inducat, & amicitia divina, que est mortis mors anime, & puniatur etiam eterna pena, que est mortis secunda. Veniale autem, quod sicut peccatum sit, & aliquo modo Deum offendit, non tam ita graviter, ut amicitiam cum Deo destruat, & eterna penae reatum inducat, ac propinde ut ipsum nomen sonat, facile venientia sequitur, vel aliquo modo venia dignum est; verum quia dicimus modo illatus, quod mortale eterna, veniale temporali penam dignum sit, non est a priori, sed a posteriori, supponens alius dicimus prius constitutus, & unus ab alio dicendens; id est in prædicto eorum primaria differentia, ac veluti essentialis inquirenda est, ut uniusque esse inebrians, aut dormiens prævidens ex ebrietate, vel somno fecerunt Missi omissionem, tunc ejus malitiam contrahit, quia ex eis caufam.

39 Nec refert, quod quando causam apposuit, præceptum auditionis Missie non erubet; licet enim tunc præceptum non urget ad exercendum actum, obligabit tamen ad non penitendum in impedimentum exercendi illum pro tempore debito; hoc enim præcepto non solum ipsa audito Missie precipitat, sed etiam apponitur causa impeditiva ipsius; sicut præceptum non occidit neque homicidium caufam. Nec etiam refert, quod dormiens exercetur a somno, & Misam audiat, quia hoc est omnino per accidens, nec id collit, quia in�e periculo omissionis probabili se expoferit, eiopio quod causa apposuit. Ad fundamentum autem oppositum sententia, quod omisso præcepti tunc fons est, quando præceptum obligat, in causa vero posito præceptum obligat tempore, quo quis dormit, vel ebris est, jam respondunt ibi qu. cit. art. 2. ab initio, præceptum non obligare ad actionem non voluntariam, & ita ad nihil obligare tempore somni, vel ebrietatis in sensu compositeo, in sensu diviso obligare præceptum ad aliqui libere faciendum, vel non faciendum, hoc, vel illico tempore; qui igitur dicitur libere, & prævidens talen causa, tunc peccatum pro omisso, vel commissione, non autem tempore, quandoque sequitur. Præterea certum est, ad eis differunt peccata mortalia, & veniales non ex eo defundendum esse, ut quidam Heretici dixerint, quod peccata omnium prædestinorum, aut fidicium venialis sint; & ita etiam statutum est in Concil. Tri. tent. fess. 6. can. 33. damnatum est.

39 Secundo, convenientes Doctores, peccatum mortale duplex est, aliud est mortale ex genere suo, aliud ex accidente. Mortale ex genere suo est, quod per se sedet charitatem Dei, vel proximum quo ad personam, res aut iura, vel nos ipsos graviter corrumpt; unde peccata omnia contra virtutes Theologicas mortalita sunt ex genere suo, quia Deum offendit, & aliqui ejus interno bono nocent, verbi gratia, veracitatis, misericordiae, & caritatis item fere omnia, quae sunt contra Decalogi precepta, quia quae contra tria prima præcepta committuntur, non sunt similiter Deitatis, scientiarum, omnipotentis divinae, ejusque honori externo, vel interno, que vero contra relata præcepta sunt, nocent personae, bono, aut juri proximi, peccata vero illa septem, que capitalia dicuntur, aliqui Doctores afferunt non omnia esse mortalia ex genere suo, de quo infra suo loco dicimus, cum de his peccatis capitalibus in specie agimus. Peccatum autem mortale ex accidente dicitur, cum actus aliquis venialis, aut etiam ex genere suo indifferens, sit per accidens

mor.